

Bemærkninger til lovforslaget

I den gældende arbejdsmiljølov er der en uklarhed med hensyn til aktiviteter, der foregår i militært regi (arbejde på værksteder, uddannelse, øvelser m.m.), idet lovens § 2, stk. 2, nr. 3, generelt undtager »arbejde, der udføres af militære, og som kan henregnes til egentlig militærtjeneste« fra arbejdsmiljøloven, samtidig med at det af § 2, stk. 3, fremgår, at en række af lovens bestemmelser også omfatter det arbejde, der er nævnt i § 2, stk. 2. Vedtagelsen af lovforslaget vil fjerne denne uklarhed og give arbejdsmiljøloven fuld gyldighed inden for forsvaret i fremtid.

I 1985 var der 8 arbejdsulykker med dødelig udgang i forsvaret, i 1984 7 og i 1983 2.

Formålet med lovforslaget er primært at forhindre sådanne ulykker, der kunne have været undgået, ved at styrke arbejdsmiljøbestemmelserne for arbejde, der udføres af militære, så de bringes i overensstemmelse med de bestemmelser, der gælder alt andet arbejde. Undersøgelserne efter nogle af disse dødsulykker har vist, at fortilfælde i form af såvel »nærulykker« (dvs. situationer, der ikke fik alvorlige konsekvenser, men lige så godt kunne have fået det) som mindre alvorlige ulykker ikke er blevet behandlet seriøst nok, fordi de har været indsyttet i det militære hemmelighedskræmmeri og kommandosystem. Med øgede krav om sikkerhedsuddannelse af militære og om involvering af Arbejdstilsynet (såvel med hensyn til anmeldelse som tilsyn) kunne nogle dødsulykker have været undgået. Eksempelvis afslørede undersøgelsen af kanonlagsulykken i frømandskorpset den 19. juli 1984, at den var konsekvensen af gentagne overtrædelser af gældende sikkerhedsbestemmelser, der havde fundet sted i årevis, uden at nogen havde grebet ind. Undersøgelsen afslørede ifølge auditøren forhold, der gjorde det muligt at kriminalisere hele frømandskorpset. Røggasulykken i Sandholmlejren i januar 1985, der kostede to soldater livet, havde et fortilfælde uden dødelig udgang et halvt år før, der end ikke havde været behandlet i det lokale sikkerhedsudvalg.

Den uklare retstilstand, der hersker under den nugældende lov, betyder, at arbejdsmiljøhensyn i

praksis bliver underlagt det militære kommandosystem. Hvis eksempelvis en værnepligtig talsmand (sikkerhedsrepræsentanter eksisterer jo ikke) gør indsigelse mod udførelsen af en given aktivitet og begrundet sin indsigelse med arbejdsmiljølovens bestemmelser, som efter hans skøn gælder for den pågældende aktivitet, kan han til enhver tid blive korrigeret af en overordnet, som skønner, at der her er tale om »egentlig militærtjeneste«, der er undtaget fra loven. Talsmanden har derefter bare at adlyde øjeblikkeligt eller ryge ind i det militære straffesystem, der fastsætter strenge straffe for lydighedsnægtelse. Efterfølgende kan det selvfølgelig, hvis den værnepligtige talsmand er meget ihærdig og standhaftig, undersøges, hvor grænserne egentlig gik i det pågældende tilfælde. Uanset om talsmanden får ret eller ej, er det under alle omstændigheder for sent til at afværge de ulykker, der eventuelt er sket i den pågældende situation. Hvis talsmanden ikke er 100 pct. sikker på, at han har ret (hvilket han sjældent kan være med lovens uklarhed og den sparsomme sikkerhedsuddannelse, han har fået), må han lade situationen passere, idet kun nægtelse af direkte ulovlig ordre er straffri. I praksis betyder arbejdsmiljølovens bestemmelser altså, at lovens gyldighedsområde bestemmes af kommandosystemet.

Med fuld indførelse af arbejdsmiljøloven sikres det, at værnepligtige, konstabler og andre personalegrupper får ret til at vælge sikkerhedsrepræsentanter, der får samme beskyttelse (jf. den, der gælder tillidsrepræsentanter) som på det civile arbejdsmarked, og som får samme arbejdsmiljøuddannelse (§ 9).

Det sikres endvidere, at alle arbejdsulykker eller »nærulykker« bliver anmeldt til Arbejdstilsynet i stedet for som i dag at gå over materielkommandoen, der sorterer, hvad den vil videregive, og hvad den vil tilbageholde¹⁾.

Ethvert skridt mod en øget ligestilling imellem forholdene inden for militæret og på det øvrige arbejdsmarked må betragtes som et fremskridt, da det integrerer militæret i det øvrige samfund frem for at gøre det til en stat i staten. 1970ernes store